
NOTAT

Udenrigsministeriet

Til:	Udenrigspolitisk Nævn	J.nr.:	400.A.9-1-1.
CC:		Bilag:	
Fra:	Europapolitisk kontor	Dato:	25. juni 2008
Emne:	Afstemningsregler ved folkeafstemning efter Grundloven		

I opfølgning af møde i Udenrigspolitisk Nævn den 24. juni 2008 kan følgende oplyses om Grundlovens afstemningsregler for folkeafstemning set i relation til den nyligt afholdte irske folkeafstemning om Lissabon-traktaten:

Grundlovens generelle bestemmelser

Grundlovens § 42 indeholder bestemmelser om lovforslags underkastelse af bindende folkeafstemning. Der er tale om en særlig procedure som supplement til det repræsentative demokratis ordinære lovgivningsprocedure. Bestemmelsen fastlægger de nærmere regler for, hvilke love der kan henholdsvis ikke kan undergives folkeafstemning, regler om initiativretten til at foranledige folkeafstemning samt regler for afstemningens gennemførelse.

Der gælder en særbestemmelse i Grundlovens § 42, stk. 6, 2. punktum om folkeafstemning om et folketingsamtykke efter Grundlovens § 19 til indgåelse af forpligtelser, til hvis opfyldelse Folketingets medvirken er nødvendig eller i øvrigt er af større betydning. Dette kunne eksempelvis dreje sig om samtykke til Danmarks ratifikation af en EU-traktat eller om ophævelse af et eller flere af de danske EU-forbehold. Et sådant folketingsamtykke kan – hvis givet i lovs form – undergives bindende folkeafstemning efter reglerne i Grundlovens § 42, såfremt Folketinget vedtager en særskilt, ny lov, hvori det bestemmes, at folkeafstemning skal finde sted.

Endvidere gælder der i medfør af Grundlovens § 20 særlige regler for tilfælde, hvor Danmarks tilslutning til eksempelvis en EU-traktat eller Danmarks ophævelse af et EU-forbehold medfører overladelse af nye beføjelser til EU's institutioner. Folkeafstemning, der afholdes i medfør af Grundlovens § 20, finder ligeledes sted efter reglerne i Grundlovens § 42, idet § 20, stk. 2, henviser til denne bestemmelse.

Nærmere om afstemningsreglerne efter Grundlovens § 42, stk. 5

§ 42, stk. 5 indeholder afstemningsreglerne. Det fremgår af denne bestemmelse, at et af Folketinget vedtaget lovforslag bortfalder, hvis

- 1) et flertal af de i folkeafstemningen deltagende vælgere stemmer imod, og
- 2) dette flertal udgør mindst 30 procent af samtlige stemmeberettigede.

Bestemmelsen er således negativt formuleret, dvs. der skal være et kvalificeret flertal (30 pct. af de stemmeberettigede), der stemmer imod lovforslaget. I modsat fald træder den pågældende lov om eksempelvis ratifikationssamtykke efter Grundlovens § 19 i kraft.

Foretages det tankeeksperiment, at folkeafstemningen i Irland om Lissabon-traktaten den 12. juni d.å. havde fulgt den danske Grundlovs regler om folkeafstemning om ratifikationssamtykke, jf. oven for, var forslaget ikke faldet, idet flertallet imod ikke kvalificeredes til at udgøre 30 pct. af alle stemmeberettigede irere.

Det bemærkes for god ordens skyld, at den danske grundlov selvsagt kun gælder for Danmark ('for alle dele af Danmarks Rige'). Det fremgår af Grundlovens § 1.

Særligt om grundlovsændringer

Den irske grundlov indeholder ikke tilsvarende bestemmelser som indeholdt i den danske grundlovs §§ 19, 20 og 42. I overensstemmelse med Irlands forfatningsmæssige bestemmelser var den irske folkeafstemning juridisk set en afstemning om ændring af den irske grundlov.

For god ordens skyld bemærkes følgende om den danske grundlovs regler om grundlovsændring:

Reglerne om folkeafstemning om forslag til grundlovsændring er indeholdt i Grundlovens § 88. Disse regler er anderledes, end reglerne om folkeafstemning om almindelige love i medfør af Grundlovens § 42.

Således bestemmes i Grundlovens § 88, at et forslag til ændring af Grundloven, som er vedtaget af to på hinanden følgende Folketing (med nyvalg imellem) sættes til folkeafstemning efter følgende afstemningsregler:

Forslaget bortfalder, medmindre

- 1) et flertal af de i folkeafstemningen deltagende vælgere stemmer for, og
- 2) dette flertal udgør mindst 40 procent af samtlige stemmeberettigede.

Modsat bestemmelsen i Grundlovens § 42 er denne bestemmelse således positivt formuleret ved at kræve, at et kvalificeret flertal (40 pct. af de stemmeberettigede) stemmer for forslaget. I modsat fald falder det.

Var den irske folkeafstemning gennemført efter den danske grundlovs regler for grundlovsændring, var forslaget bortfaldet.